

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

EN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, — 1. — 2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA LAURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Dietari d'una eixida a França i altres nacions.

(Continuació)

Dia 14 de Matx

La Seu d'Amiens

Tot anant a posar un telegrama, he vista una església nova; e-hi entrí i es estada l'església de St. Remigi, mitx feta; vuy dir, té fet es cap de sa creu i es creuer; falten ses mans, qu'han d'esser tres. Es tros fet es elegantísim, ab molts de finestral i ab vidres de colors prou avenguts. Es creuer també té tres naus. Es dia qu'estiga acabada, será una preciositat.—Més envant som passat per davant *Hôtel de Ville*, o sia, sa *Casa de la Ciutat*, aillada, ab carrers amples davant i an es costats i una bona plassa darrera, d'estil modern. També hi ha un *palau de Justicia* que ocupa tota una illa, moderna, i de bon aspecte.—Pero s'edifici d'Amiens es la Seu, un d'ets edificis ogivals més importants del mon. Abans d'aquesta n'hi havia una altra de romànica, pero que s'calá foc devers l'any 1218; l'any 1220 el Bisbe posá sa primera pedra. Ses naus i sa fatxada fins a sa claraboya estaven fetes ja l'any 1236; ses naus absidals ab ses seues capelles, l'any 1247, i es cap de sa creu, l'any 1269. Ses capelles de ses naus les comensaren sa derreria des sigle XIII i hi feynetjaren fins a l'any 1375. Té 145 metres de llarc per 32 d'ample a les naus i 76 an es creuer i 42 d'alt a la nau major. Tot s'edifici ocupa 7.700 metres quadrats. Fa tres naus de sis trasts i s'abside de set cayres, an es que corresponen set precioses capelles que desemboquen dins sa nau absidal (que volta s'abside). Es tres trasts des cap de sa creu fan cinc naus. Ses naus laterals son prou altes. Dalt es portal major e-hi ha l'orga i part demunt una gran claraboya. An es caps des creuer se desclouen grans finestral i a ses naus laterals i a sa des mitx dos ordes de finestral, uns demunt ets altres, i amunt de tot una claraboya de tota s'amplaria de sa nau. Ses set capelles absidals tenen tres finestral de dalt abaix i sa des fondo en té set, ab vidrieres de colors, algunes antigues. Totes aqueixes capelles, fora ses foranes son policromades. Ses altres capelles tenen un finestral de tot s'enfront, de manera que no hi tenen paret, més que an es baixos (una trentena de pams). Sa nau major de davant, sa des creuer, sa des cap de sa creu i s'abside fan un trifori part demunt ses naus laterals, això es, una faixa d'arcadetes a manera de tribunes, i part demunt es trifori s'obrin uns finestral de tota s'amplaria de cada trast i fins a ses voltes; i es trifori des cap de sa creu i des creuer a sa banda de s'abside també té es fondo foradat i per lo meteix cada arcada vé a esser un finestral. Idó bé, tots aqueys finestral de totes ses naus están úberts, tenen vidres, grisos desgraciadament, que han substituïts es que hi havia de colors, que encara se'n conserven redols. Ara hi ha massa claror blanca, que resulta crua i aspra. ¡O si totes aqueixes vidrieres, tantes i tantes com n'hi ha i tan grosses com son, fossen de colors, ¡quin efecte més meravellós que faria aquesta Seu! N'hi hauria poques an el mon que li arribassen d'un bon tros.

A ses capelles e-hi ha retaules an es fondo, barrocs casi tots; derrerera l'altar major, que ocupa s'abside, e-hi ha com a retaule uns grans rays ab una aureola o rollo de niguls i a 's mitx ponja una corona que du devall una coloma ales esteses, símbol de l'Esperit Sant. El Chor ocupa es tres trasts des cap de sa creu i es trast corresponent de sa nau lateral des creuer; de manera qu'arriba fins a sa nau major des creuer. Está tot tancat d'unes barreres de ferro forjat, que no impedeixen sa vista, pero si que l'impedeix es cadirat del Chor, que només s'estén a dos trasts i mitx. Aquest cadirat es preciosísim, des millors qu'hágem vists; e-hi ha 110 cadires i 3.650 figures. ¿Ah idó? I llavó aderrerera, dins sa nau absidal presenta una serie d'alts relleus d'esceenes de sa vida de St. Juan Batista, a sa banda de s'Evangeli, i de sa vida del Bon Jesús a sa banda de s'epistola.

Sa disposició de ses capelles des cos de l'església fa s'efecte que s'idea de s'arquitecte era de que hi hagués cinc naus, i que llavó degué tenir de que s'edifici no tengués costats abastament, això es, que s'hauria d'agontar just demunt pilars, i a-les-hores convertí ses naus foranes en capelles, passanthi unes rafes de banda a banda, com a contraforts de ses tres naus; i se dona 's cas de qu'aqueixes rafes casi totes tenen un crivell de dalt abaix devers a 's mitx.

Ses coranta quatre columnes que aguanten aqueixa immensitat de voltes, cubrint aquest espay tan grandí, son ben primes i redones ab columnetes adossades, una cosa tan atrevida com ses columnes de la Seu de Mallorca. Es quatre pilars des trast central des creuer, que son molt més gruixats que no ets altres, están un poc torsuts cap an es centre des creuer.

Si acabada es aqueixa Seu pe' sa banda de dins, no hu es manco pe' sa banda de defora, fora es campanars de sa fatxada, qu'están sensa acabar. Tot lo demés es acabadíssim: es finestral ab sos seus calats, arquivoltes boixellades i flanquetjats per feixos de pilars, es contraforts ab sos seus cordons i escopidors d'aygo i gárgoles ab figures de sants an diferents daus, que se van aprimant aprimant per amunt, acabant ab pinacles ben afuats, enviant a ses naus superiors dos ordes d'arbotants un demunt s'altre, afegits aqueys arbotants per via d'arcadetes, com a la Seu de Chartres, en tot es redó des cap de sa creu i naus absidals, aont es finestral fins i tot tenen capser o frontó ab frondes i pinyes. A cada cap de creuer e-hi ha una magnífica fatxada, ab portalada ab gradació i part demunt dues faixes de finestral i llavó una gran claraboya de tota s'amplaria de sa nau, com hem dit; i tot aixó va coronat per un capser afuadíssim i calat, flanquetjat es conjunt per un pilar ben gentil a cada banda. Sa fatxada des costat de s'epistola presenta una preciosa portalada de cinc arquivoltes ab quatre enfilays d'àngels i sants i quatre estatués grosses a cada rebranca, fent la cort a la Mare de Deu qu'ocupa es pilar divisorí des portal, i part demunt sa llinda se desplaguen cinc ordes de baixos relleus de sa vida de Maria Santíssima, essent es de més amunt el Calvari, Jesús en Creu ab sa seua San-

tíssima Mare i St. Juan a cada costat.

I que'n direm de sa fatxada principal? Es tan notable com sa de la Seu de Reims: fa tres compartiments vertical, es des mitx corresponent a sa nau major i es des costats a ses naus laterals. Aquests compartiments, dividits i flanquetjats per quatre pilars, se componen de cinc sostres e daus. An es primer daus'obrin ses tres grans portalades, coronada cada una per un capser; an es segon dau se desclou una faixa de finestralets de banda a banda, magníficament calats i enlestits; an es tercer dau e-hi ha una faixa de capelletes o nitxos de banda a banda, una cosa decoradíssima, ab vint y dues estatués de reys i sants, més grosses que de tamany natural; an es quart dau a's mitx se desclou sa gran claraboya, i an es costats uns finestral bessons en gradació, gentilíssims, ab figures de sants a ses rebranques. Aquests daus, com sou part demunt ses naus laterals, son buyts, es sol en passa a les totes, i i resulten uns templets ideals. I se dona es cas que's dau de sa banda de s'evangeli es més alt que's de sa banda de s'epistola. Ab tot i no estar acabats, un té 66 metres (330 pams) i s'altre 65.—Part demunt sa claraboya des mitx corre una altra galeria d'arcades ab figures de sants, i llavó acaba tot ab un capser, acusant es dos vessants de sa teulada, d'un rost espantós, per que no s'hi atur sa neu, tanta com en sol fer aquí.—Aqueixes grans teulades de ses Seus de per aquí, que duen setanta i vuytanta i qualeuna noranta pams de rost, son d'un efecte imponent, solenníssimes, formant sa nau major i es creuer una creu colossal, unes creus com no se'n veuen de tan grosses en-lloc del mon. Vistes de demunt es campanars respectius aqueixes grans teulades fan una impressió inefable.

Es quatre pilars que flanquetjen sa fatxada principal se componen d'una partida de daus, abaix gruixadíssims, i com més amunt se fan, s'aprimen, s'aprimen, acabant ab un pinacle ben aguyonat, que'n du tres d'arrambats a cada cara; tots aqueys daus están plens d'arcadetes i pilars i figures de sants.

Pero lo més notable d'aqueixa fatxada son ses tres grans portalades en gradació, sa des mitx de set arquivoltes i ses des costats de quatre arquivoltes, pero sa forana es tan fonda, que fa avensar tant ses portalades laterals com sa central; i aixó está molt ben entés perque així aqueixes portalades son uns magnífics contraforts pe' sa fatxada, que se va aprimant tota per amunt, d'una manera ben enginyosa i ben sabia.—Ses arquivoltes d'aqueixes tres portalades son altres tants enfilays de sants i àngels, i a ses rebranques dotze estatués a ses portalades laterals i setze a sa central, i llavó tres a cada pilastra entre portalada i portalada. Totes aquestes estatués son de tamany natural. Cada portalada té es seu pilar divisorí que aguanta sa llinda, i part demunt cada llinda tres sostres de baixos relleus. Sa portalada de sa banda de s'evangeli presenta St. Firmí, primer bisbe d'Amiens, i es baixos relleus de dalt sa llinda el *Judici final*: abaix de tot sa resurrecció dels morts, més amunt de tot Jesucrist assegut an es tronó etern, *judicant los vius i los morts*.

Aixó es la seu d'Amiens, descrita a

grans pinzellades. Prou que s'hi poria escriure un libre. Es una cosa estupenda, meravellosa, sobirana.

Ja anit passada com e-hi vatx entrar, e-hi havia una partida de senyors i senyors fenthi ses seues devocions. Avuy demati n'hi havia més encara.

A pesar de sa llei de Separació, la gent soste es clero i ses esglésies

Aqueixa Seu está aillada de tot altre edifici, ab una plassa davant i una derrerera, aont e-hi ha una estatuá des famós *Pere Ermita*, natural d'aquí, que ab ses seues predicacions va promoure sa primera i sa més gloriosa de totes ses *creuades*. A un costat de la Seu e-hi ha es palau bisbal, magnífic, ab un jardí davant. S'Estat ab sa llei infame de *Separació* se'n apoderá.

Menires m'estava mirant es defores de la Seu, es passat un capellá veyet, l-he escomés, alabantli molt aqueixa gloria de s'arquitectura cristiana. L'home n'ha estat content. Li he demanat si es poble cristiá, després de sa *Separació*, atén an es sosteniment des servici divi i des clero; i m'ha dit que sí, que's feels se demostren generosos, i que fins aquí ni a culte ni a clero ha faltat res, gracies a Deu. Li he demanat si encara hi havia canonges, i m'ha dit que sí, i que ell e-hu era, i que cada dia tenien hores menors i ofici.

Cap a Inglaterra.—Arribada a Londres

Ab aixó s'es fet hora d'anar a la fonda; he dinat, i prenc es *ràpid* a la una i mitja, que se'n venia com un llamp de París, i eom un llamp ha seguit devers dues hores sense aturar-se gens en lloc fins a Calais, an es moll, just devora s'aygo, aont e-hi havia atreat es vapor inglés, que ab devers cinc quarts mos ha tenguts a Dover, a Inglaterra. La mar entre Calais i Dover no es blava, sino color de plom! No sé si hu feya perque estava ben ennegulat, ab un vent que corria ben llestó. A Dover, just an es moll, hem trobat un tren *ràpid* que mos esperava. Mos hi aficam, i com cent mil llamps cap a Londres. Jo'm pensava que Inglaterra era, pelada, tot roquisars. No hi he vist casi res d'aixó en tot lo camí, qu'ha durat més d'una hora, sensa aturarnos en-lloc; sino que casi tot era vert i abres per llarc. Hem trobades una partida de poblacions, que al punt deixávem enderre-ra. A la fi comensam a trobar casetes i casetes afilerades, que, com més anava, més grosses i més espesses tornaven; aviat tot son estats carrers. I es tren per endins i per endins. Es que ja érem a Londres. Més d'un quart e-hi som anats per dedins a tota màquina, fins que mos som aturats prop des mitx de Londres, a s'estació *Victoria*.

¡Quin truyen Bon servey de policia

Devallam, ijo ab sa maleta i ab so paraygo ab sa má, i m'envestien bolies de bastaixos per durme sa maleta. Cap n'he admés perque bastava jo per durla. Dins s'estació meteixa e-hi havia centenars de cotxos i automóvils, i cotxers i bastaixos, i crits i més crits, que no hi havia qui s'hi oís. Jo convidava cotxers a durme a sa *Casa d'hostes* que tenia avisada; pero me deyen qu'estaven compromesos, i que seguis endevant. S'acabaven es cotxos, i cap m'havia volgut servir. Vetx un policia, i li deman

un cab *Hansoms*, uns carruatges de dues rodes que's cotxen qualca part demunt s'envelada, i d'allà dalt mena sa bestia, i així es passatger no té cap nosa devant, i e-hu veu tot de lo millor. ¿Que me'n direu? Ell aquell policia es estat tant playent i tan servicial que a l'acte pega crit a un cab *Hansoms*, aixó es, an es cotxer, i tot d'una ja he tengut es cab *Hansoms* devant mi; es policia meteix m'hi ha posada sa maleta; jo hi som pujat, donantli mil gracies, i es cab *Hansoms* ja es estat partit ben acanalat, cap a sa casa d'*Hostes* que li he donada apuntada, qu'era a un estrem de Londres. Fent molta de via, hem haguda mester devers mitja hora per arribar-hi.

[Bona casa som trobada]

E-hi arribam, i sa senyora de la casa, es estada una senyora lo mes amable, que m'ha donada una bona cambra, encara que petitona, però que no hi falta res. Es temps des sopar m'ha donada conversa, ab inglés, com se suposa, parlantme a poc a poc i ab pronuncia ben distinta. Gracies an aixó l'he entesa molt més que no'm pensava. Llavó m'ha companyat a ca's Rector de s'esglesia aont tenc de dir missa demà, que m'ha donada una targeta per que m'hi admetin.—Aqueixa senyora era protestant, i se convertí ab so seu senyor, que ja es mort. Te un fiy missioner a Smirna. ¿Si que som estat venturós de trobar a Londres una casa que vé tan be per a lo que jo volia! Ja no poria trobar una avinentesa millor, gracies a Deu.

Me sembla que per avuy ja n'hi haurá prou. Bona nit i bona hora que Deu mos do. Amén.

Dia 15 de matx

¿Si es gran Londres?—Quart creixent des Catolicisme.

Londres es sa ciutat, com sabeu, més gran del mon. Té devers 23 kilometres de llare i devers 14 kilometres d'ample. S'hi conten uns vuyt mil carrers, que, si les posaven un a continuació d'ets altres, tirarien de llare més de 4.000 kilometres. E-hi ha unes 600.000 cases, cóntanhi unes 1.500 esglesies, entre catòliques i protestants, i llavó uns 7.600 altres edificis públics. Ab ses poblacions veynades, ja afegides a Londres, segons es cens que hi feren l'any 1901, e-hi ha sis milions cinc centes vuytanta mil ànimes. Se considera que a Londres e-hi ha més irlandesos que a Dublin, sa capital d'Irlanda, i més escocesos que a sa capital d'Escocia. Segons *The Catholic Directory* de 1912 (*Guia o Estadística des catòlics d'Inglaterra*), e-hi ha a Londres uns dotcents cinquanta mil catòlics, molts més que a Mallorca. E-hi ha 79 esglesies habilitades per parroquies, 81 convents tots ab sa seua esglesia, entre frares i monges (e-hu senten es nostros anticlericals xenbes?) i 23 altres esglesies i capelles públiques ab missa p'es feels es diumenges, 104 escoles públiques elementals, subvencionades pe' s'Estad (que hu senten es nostros anticlericals, cap-closos?). Llavó hi ha un sens fi d'escoles particulars i collegis per al·lots, i llavó institucions de caritat a l'uf, tantes en volguen. Hi ha aquí un Arquebisbe-Cardenal i dos Bisbes Aussiliars ab 360 preveres regulars i 180 seculars, entre tots 540 preveres o capellans.—Don aqueixes claricies per que veyeu lo que's Londres, i que es catòlics no son aquí quatre gats i un boy, com solen dir, sino que son moltíssims i van creixent encara de cada any una cosa fora mida. ¿Que'n prenguen nota es nostros anticlericals, missatges d'En Barrufet!

Nostra Senyora de les Victories

Avuy demati, aont som anat lo primer de tot es estat a l'esglesia *Our Lady of Victories* (Nostra Senyora de

les Victories). La m'han haguda de mostrar, i hem passats una partida de carrers. Es una esglesia preciosa, moderna, que servia de Seu an el Bisbe catòlic d'aquí, fins que inauguraren la Seu nova a Westminster, fa uns quants anys. Es d'estil ogival inglés, que no acaba d'esser com es des Continent. Fa tres naus, de sis trasts, sensa capelles, ab una abside de set cayres, sensa nau que l'enrevolti. Ses naus laterals no tenen volta, sino un paladar ab besconsa, ab so meteix rost de sa teulada. Sa nau major fa una volta *tribollada*, aixó es, de tres canons correguts de cap a cap per via d'una bigamada de ferro. S'abside de si que fa una volta ogival de set punys, ab un finestral a cada cayre i llavó finestrals a cada trast de sa nau major i de ses laterals, tots ab vidres de colors. Sa nau major es tota plena de bancs, per que puguen seure. Es una esglesia que inspira devoció.

Un escolanet ros.—¿Que canten de bel!

Es seu Rector es canonge de la Seu, i es diumenges i dies de precepte, per falta de capellans, ha de dir dues misses. Si tals dies s'hi presenta cap capellà estern, té qu'haver de dir una missa de torn. Per aixó m'han proposat demà dir sa de les vuyt i diumenge sa de les nou, i que ets altres dies e-hi vaja a s'hora que vulga, no gayre més prest de les set i mitja. Se veu que no matinetgen gayre per aquí. M'ha servida sa missa una escolanet ros, que sembla un angel escapat d'una d'aquelles pintures tan fines i tan celestials de *Fra Angelico* o de *Fra Filippino Lippi*. I m'ha sorprès que pronuncias es llatí, casi així com jo'l pronunciy, segons s'antiga tradició mallorquina, anterior a s'invasió castellana, que no havia d'haver trobat es camí, com mos entrá. Després de berenar, ab s'idea d'anar a presentar es meus papers a sa *Secretaria de Cambra bisbal* d'aquí, per porer dir missa es temps que hi seré, com devora sa *Despesa* aont estic e-hi una estació des tranvia que va per devall terra, sistema que comensá a Londres, me som afitat dins aqueix tren, que ab una exhalació m'ha duyt a s'*Estació Vitoria*, casi an es centre de Londres. Just allà devora hi ha la Seu nova que's catòlics han feta, i derrera hi ha es palau de s'Arquebisbe-Cardenal. Seu i palau ocupen tota una illeta gran. Entr dins la Seu, i deyen l'ofici, comensaven es *Prefaci*, i es cant des celebrant i del chor m'han feta una impressió ben fonda. Alló pareixien veus del cel. No cantaven cridant; com que només cantassen a mitja veu, fent unes ones tan suaus i tan intenses que travessaven es cor i se'n duyen s'ànima per amunt. Feyen s'afecte de cops d'ales de xerrefins. Aquest cant inefable m'ha recordat es de sa *Capella de Manacor*, de perdurable memoria, que's *filisteus* no estigueren associats fins que la varen haver llevada des mitx.

Trescant.—A sa casa dels PP. Jesuïtes

Acabat l'ofici, el chor ha seguit dient hores, i jo ¡cap an el palau de s'Arquebisbe! Present es papers, les m'arretglen ab un sant-i-amén, fas una passada per dins s'Abadia de Westminster i per devant el *Parlament*, per orientarme una mica; prene demunt es pont de Westminster un automòvil *omnibus*, me'n putx an es galiner, i ja som estats partits per devant es grandiosos edificis de ses *Oficines des Govern*, des *Tresor*, s'*Almirallat*, sa *Plassa de Trafalgar*, es carrer de *Pall Mall*, sa *Plassa de Waterloo*, es carrer del *Regent*, que mos ha duyt an es es *Circ*, plassa redona des carrer de *Piccadilly*; hem seguit un poc per aqueix carrer, fins qu'hem deixat s'*omnibus*, admiradíssim de sa grandiositat d'edificis i des moviment aborronador d'aqueys carrers i plasses, per ont no pot travessar sa gent, que's policies que hi ha ensá i enllá

no alsin una má. A-les-hores carruatges, automòvils, carros i *omnibus* tots s'aturen; i sa gent qu'ha de travessar de banda a banda de carrer, e-hu pot fer sense perill de mort. Si un no espera sa senya des policia, s'esposa a colar la vida devall uu cotxo, carró, *omnibus*, automòvil, bicicleta, motocicle o cavall.

D'aquí som arribat a sa casa i esglesia que tenen devora es carrer *Piccadilly* es Rts. Pares Jesuïtes per oferir es meus respectes an el Rt. P. Strassmaier, i agrairli que'm recomanás sa *Despesa* aont estic i m'hi camp tan bé. Aquest Pare es amabilíssim; hem conversat una estona; llavó he vista l'esglesia, moderna, ogival, no molt gran, però ben garrida i endiu-menjada de vidrieres de colors, respirant devoció.

Per devall terra.—¿Quines escales!

Ja era tart, i a un cornaló des famós *Hyde Park* he pres billet per un tranvia de per devall terra, per esser prest a sa *Despesa*, a hora de dinar. Me fan entrar dins una quadreta, aont e-hi havia set o vuyt persones qu'esperaven; i des cap d'un minut d'esserhi, cop en sec d'aquella quadreta ha comensat a entrarse'n per endins i per endins. Deuem esser devallats més de setanta pams. Llavó he vist qu'aquella quadreta era un *ascensor* i *devallador*; i mos som trobats devant es *railway-tube*, que diuen aquí, aixó es, es *tranvia-canó*, perque se'n va per dins un forat o mina redona, com una *canonada* grossa. I ja es estat partit tal tranvia per dins aquella canonada, més aviat qu'un llamp, i de d'allà! Al punt he sentit com un mal estar. Es que s'ayre está yiciat perque hi alenen massa persones allà dins i no hi ha espirays per ont se puga renovar. Es s'inconvenient que tenen aqueys tranvies tan fondos; ets altres tenen espirays a betzef, i per aixó un s'hi sent tan bé com demunt sa terra.—Sortim des *railway-tube*; i, anant a sortir per amunt, me trop devant dues escales, una an es costat de s'altra, sa cosa més original. Devant s'escales es trispol fa un quadrat, per ont veys passar, an es meteix pis des quadrat, unes faixes de devers dos pams d'ample i de sa llargaria des quadrat, i que se'n van cap a s'escales, i tot d'una que hi sou, tornen escalons, aixó es, s'alsen una després s'altra, tornant escalons, i segueixen per amunt. De manera que es tota s'escales que munta. Abans d'arribar a s'escales, vos posau demunt una d'aquelles faixes que caminen, i vos ne du cap a s'escales; quant sa faixa torna un escaló, si no vos moueu, vos ne pujau per amunt sensa bategarvos. Com sou an es cap de demunt de s'escales, aquells escalons tornen faixes aplanades que desapareixen devall aquell trispol. Ab aixó, si en lloc d'estar aturats demunt aquell escaló que vos ne du per amunt, preniu escala amunt ben aviat, resulta que feys una via espantosa, perque sumau es vostro moviment, sa vostra via, a sa que fa s'escales, que'n fa ben molta. Es una manera ben enginyosa de sumar velocitats. A mi no m'es vengut tant de nou perque, com vatx arribar a París, en vatx trobar una d'escales així a s'estació meteixa, i creysme que tot d'una no gosava posarm'hi demunt aquelles faixes de trispol que corrien.

Arrip a sa *Despesa* ab so cap ple de tantes coses com havia vistes, tot satisfet de trobarme a Londres sá i bo, gracies a Deu, i disposat a no perdre cala. Din, i ja no som sortit de tot lo cap vespre per pair lo qu'havia vist es demati.

Dia 16 de matx

Festa d'Ascensió.—La Seu

He dita sa missa a s'esglesia de *La Mare de Deu de les Victories*, i he haguda de donar la comunió antes i després de sa missa, i han combregat

prop de cent persones, ab un reculliment edificantíssim tothom. Com he hagut berenat, ja li he estret cap a la Seu nova per assistir a l'ofici en bon dia d'Ascensió, que m'han dit que hi hauria l'Arquebisbe-Cardenal de Westminster. E-hi arrip que llavó comensaven *Hores*, i torn sortir per veure per defora aquell grandios edifici, d'estil bisanti, no romànic, comensat l'any 1895, ubert en el culte l'any 1903. Tira 360 peus inglesos de llarc (3 peus i una micoya més fan 1 metre) per 156 d'ample i 117 d'alt sa nau major; es campanar de St. Eduart, qu'está a un costat de sa fatxada, se'n puja fins a 283 peus.

Fa tres naus de dos grans trasts, que a ses naus laterals se subdivideixen en quatre; i llavó vé es creuer, que a cada bras fa dues naus, paraleles a sa major, i llavó vé es cap de sa creu, que fa un trast quadrat i finalment s'abside, que fa un mitx redó. A cada costat des cap de sa creu fa dues capelles, sa forana molt estreta. Ses voltes de sa nau major, des trast central des creuer i des cap de sa creu son una cúpula aplanada, que vola demunt quatre arcs torals i quatre petxines. Ses naus laterals son molt estretes, i hi desemboquen unes capelles espayoses, que cada una aplega dos trasts de ses naus laterals i es casi quadrada, ab dos finestrals molt amples an es fondo ab una absidiola o capella cilíndrica dins sa paret o rafa divisoria de capella a capella, uberta aqueixa absidiola a sa banda de l'altar major, ont va s'altar de sa capella, i així sa llum des finestrals no danya sa vista de s'altar. Aqueixes capelles com ses naus laterals son molt baixes, i part demunt elles s'obrin unes tribunes o capelles sobreposades, altíssimes, casi tan altes com ets arcs torals que aguanten sa cúpula de cada trast, i an es fondo d'aqueixes capelles superiors s'obrin ordes de finestrals, il·luminant es grandios espay de sa nau major.—S'abside está reservat p'es cantadors o capella de la Seu, que canten admirabliment. L'altar major s'alsa an es dau des cap de sa creu, demunt una partida de graons, i es tot d'una pessa d'un granit preciós, que pesa dotze tonelades. El soplujá, a manera de talem un baldaquí ab vuyt columnes totes d'una pessa, d'un onix groguenc duyt de l'Àfrica. A cada costat d'altar major corre una columnada ran de ses parets, formant unes tribunes o balconades superiors. Ses columnes son també d'una pessa de marbres preciosos i ses arcades i empits fonrals de marbres de diferents colors. Ran d'aqueixes columnades corre es cadirat del chor i a sa banda de s'evangeli hi ha la Seu o trono de l'Arquebisbe. Es pilars divisoris de ses naus son un pilar quadrat i una columna, un pilar quadrat i una columna. Cada columna d'aquestes es de marbres preciosos i tota d'una pessa.—De s'arc toral entre es creuer i es cap de sa creu o presbiteri penja una creu colossal, de 30 peus de llare, bisantina, que du pintat un Sant-Crist a sa banda des creuer i la *Mare de Deu de los Dolors* a sa banda des presbiteri. Devall s'abside e-hi ha una cripta, aont, en estar acabada, e-hi enterraran ets arquebisbes d'aquí.

Es dia qu'estiga acabada...

Aquesta Seu no está acabada ni de un bon tros; li manca casi tota sa decoració, que será una meravella, des sistema de ses grans basíliques cristianes primitives. Es baixos, pilars, rebranques i arcades han d'anar forrats de marbres esmolats de diferents colors; ses voltes i panys de paret tot ha d'esser de mosaic, representants'hi escenes de la Biblia i Vides de Sants demunt camp d'or. Es es meteix sistema de Santa Sofia de Constantinopla, de St. Marc de Vene-

cia i de St. Vidal i sepulcre de Gala Placidia de Ravena. E-hi ha decorades així ses capelles del Santíssim i de la Mare de Deu i del Cor de Jesús a cada costat des presbiteri, i sa Capella de les Animes i sa de St. Gregori i St. Agustí, tot d'una que entrau p'es portal major. Just devora un des tres portals de davant e-hi ha ses fonts del Sant Baulisme totes d'una pessa, de porfiri vert, grandioses, magnifiques.

Es dia qu'aquesta Seu tenga completa sa decoració, serà una cosa incomparable; porán venir apostada a Londres per veurela. En no esser Sta. Sofia de Constantinopla, no n'hi haurà cap tan suntuosament, tan estupendament decorada. Ja's sap que es mosaic es lo suprem en materia de decoració. Això sí, costará una barbaridat. Lo que hi ha que a Inglaterra corren molts de diners. Es dia que's catòlics inglesos hagen acabada sa decoració d'aquesta Seu, porán dir ab tota veritat que tendrán s'esglesia més ben endiumenjada del mon.

L'Ofici.

Com som tornat entrar dins la Seu, ja deyen Tercia. He pres lloc devora es presbiteri, a una cadira qu'un d'ets homes que componen la gent m'ha indicada. Aquí casi totes ses cadires duen es nom de son amo. Bona part de sa nau s'es arribada a omplir. Ab això es Canonges, que duen una mussa molt diferent de ses de Mallorca, son anats a cercar Sa Eminencia el Cardenal-Arquebisbe, i al punt son tornats ab ell; son anats a fer s'estació an el Santíssim, i llavó ses assegut an es trono, ab un canonge a cada banda. L'han revestit de Pontifical, i se'n es anat davant es graons de l'Altar a dir es *Judica me* i es *Confiteor* ab so celebrant, qu'era el Bisbe *Aussiliar* d'aquí, i després se'n es tornat an es trono. El Bisbe celebrant té una veu ben hermosa i canta admirablement es gregoria; i sa capella li responia meravellosament. Com es vengut es moment d'alsar Deu, Sa Eminencia el Sr. Cardenal-Arquebisbe se'n es anat davant es graons de l'altar major, i hi ha estat agenoyat fins que sa consagració i elevació han acabat, que se'n es tornat an es trono.—Lo que m'ha sorprès, que no hi ha hagut sermó. ¡Quina llástima! Pero ¡que hi canta de bé aqueixa Capella de la Seu de Westminster! No'm cansaria may de sentir-la! Se veu que a Inglaterra, com a França i com a Alemanya, han abrassada ab entusiasme sa reforma de sa música religiosa. Ets espanyols e-hi tenim molt qu'aprendre.

S'acaba l'Ofici, se'n va Sa Eminencia, acompanyat des Canonges, que tornen, i diuen *Sexta* i *Nona*. Se veu que no fan s'*Hora Canónica*.

He aprofitada aquella estona que no deyen cap missa per mirar de prim conte tot s'interior d'aqueixa Seu veneranda i no n'he sabut sortí fins prop de la una, que me'n som anat a dinar, per lo que pogués esser, i ja no som tornat sortir en tot lo sant decapvespre, per pair bé sa racció de Seu qu'havia presa es demati.

Dia 17 de matx

A descubrir mon!

Avuy devers les nou i mitja he alsat es cap, i ¡cap a descubrir mon! Prenc es tranvia de per devall terra, qu'em deixa ben allá dessá Westminster, a s'estació *Charing-Cross*. Surt demunt terra, i me trop dins es grandios carrer *Strand*, plenes ses acerades de gent que van i venen, ple tot es carrer de cotxos, tranvies i omnibus que se'n van de d'allá. Putx a un d'aqueys automóvils *omnibus*, i prenc escala, i m'assec an es *galiner*, demunt de tot, per porer escampar la vista, i Bädiker ab má per porer sebre es nom de tots ets edificis que trobávem a dreta i esquerra, cap a s'esglesia de

St. Pau. I allá venguen palaus i casals grandiosos a cada banda de carrer, i esglesies i més esglesies a cada banda, no sé si catòliques o protestants, perquè de part defora no's distingeixen. Entram més envant a *Fleet street*, i segueix sa meteixa taringa de grandiosos edificis i es meteix moviment de gernació i de carruatges; travessam s'amplíssim carrer *Faringdon*, i entram a *Ludgate Hill*, passam per davant l'esglesia de St. Martí; i ja som davant *St. Pau*. Devall de s'*omnibus*, i me pos a mirar aqueixa grandiosa esglesia, sa més gran i sa més important que ha alsada es protestantisme a Inglaterra i an es Continent. Es una llástima que no tenga davant i derreta unes plasses grans i an es costats uns carrers més amples. Está com enclaxada dins tants i tants d'edificis atapits.

St. Pau.—De la Seu de Sevilla

Abans d'aquesta esglesia, ja n'hi havia una altra ben gran també, que's calá foc an es sigle XVI. S'esglesia actual la comensaren l'any 1675, l'obriren an es culte l'any 1697 i l'acabaren l'any 1710. Es d'estil grec-rómá; fa davant un pórtic; entrau, i vos trobau dins un creuer; llavó venen tres naus de quatre trasts sense capelles; llavó un altra creuer també de tres naus, ab una cúpula que té s'amplaria de ses tres naus des creuer i des cos de l'esglesia; i finalment es cap de sa creu, de tres naus i quatre trasts i ábside just a sa nau des mitx. Tira 500 peus inglesos de llarc, 118 d'ample i es creuer 250 de llarc. Sa cúpula ab sa creu que la corona, se'n puja fins a 364 peus, devers 660 pams; i té de diámetro 102 peus, aixó es, 31 metre i busques (devers 160 pams), i es tambor que l'aguanta té tres metres més encara. Ab tot i esser tan ampla, encara sa cúpula de St. Pere de Roma en té 11 més de metres d'ample: una de tantes de proves de que es Catolicisme guanya a totes ses altres religions. No es sols St. Pere de Roma que's més gran que St. Pau de Londres; hi guanyen de grandaria també ses Seus de Milán, Florencia i Sevilla.—I ¿qui la va fer la Seu de Sevilla? ¿Tota Espanya? ¿s'Estat Espanyol? No, es canonges d'allá, que hi posaren tot lo que tenien, dient:—Fassem aquí una esglesia tan grossa, que's qui venguen després de noltros, diguen quant la vegen:—*Eren boys!* Naturalment que's feels sevillans els ajudaren; i tots plegats alsaren una esglesia tal que Inglaterra ab tot es seu poder no n'ha sabuda alsar cap de tan gran i tan notable artisticament.

¿Es catòlics idòlatres, i es protestants pinten Sants?

S'idea de donar tanta d'amplaria a sa cúpula es molt avenguda perquè així se consegueix un espay grandios aont cap una gentada immensa. El chor i l'altar ocupen tota sa nau major des cap de sa creu. Es cadirat del cor es preciós, pero no's pot comparar ab sos cadirats de chor de moltíssimes Seus catòliques. L'altar se ressent de sa magror i escafiment des culte anglicá, qu'encara es es més esponentós de tots es cultes protestants. Me pensava que aquesta esglesia era de marbre blanc, i es d'un pedreny mort, blanquinós. Sa decoració es grega-romana, i anque tenga magestat i solemnidad, resulta freda i seca. Se veu que's meteixos anglicans se'n arribaren a convèncer, i devers l'any 1860 varen moure d'adornar una mica més sa seua esglesia caporal. Ses esglesies protestants, com no tenen retaules ni figures de sants de devoció particular, resulten despujades, si no les adornen d'altres coses. Es protestants comensaren per tractar es catòlics d'idòlatres perquè teniem i tenim figures i imatges de Sants que veneram i honram. Després de molts d'anys d'acusarnos d'això, llavó arribaren a veure que ses

seues esglesies oren massa rónegues, massa aixutes; i, per sortirne i apedassarho una mica, apellaren an es recurs de posarhi imatges i figures des Profetes i Patriarques, d'ets Apostols i Evangelistes, i fins de la Mare de Deu i St. Jusep i es Sants Reys, ab una paraula, figures de tots es sants de que parla la Sagrada Escripura. Aixó era donarnos sa raó i demostrar que no era ver lo qu'ells mos tiraven en cara qu'èrem; idòlatres perquè teniem figures i imatges de sants dins ses nostres esglesies, com n'hi tenen ells ara.—Idó ets anglicans resolgueren devers l'any 1860 endiumenjar una mica més aqueix magnífica esglesia de St. Pau, revestint ses parets de marbres, daurats i mosaics, ab figures de sants de la Biblia i alegories de ses virtuts i desde l'any 1863 fins a 1894 decoraven així es vuyt pilars, arcades i petxines de sa grandiosa cúpula; sa part esférica, sa cúpula propiament dita, no té encara tal decoració. Després, l'any 1891 se posaren a sa nau major des cap de sa creu i l'acabaren l'any 1897, omplint ses voltes de mosaic ab imatges demunt camp d'or, i revestint pilars, rebranques i arcades de marbres de diferents classes. Aixó ha millorat molt es cop de vista i s'efecte d'aqueixa gran esglesia, pero només an es redol de sa cúpula i del chor. Tot lo altre queda massa fret, está ple de monuments a homos célebres d'Inglaterra, posats ran ran parets i pilars; pero en general tals monuments, de marbre blanc, resulten més frets encara que la resta; i, si demostren sa bona voluntat des qui les va comanar i esculpir, no n'hi ha casi cap qu'haja fetes donar gayre passes a s'art. Si les feyen benes a tots, s'art no hi perdria casi res.

¿Es protestants lletanics?

Com som entrat dins aquesta esglesia, devers les deu i mitja, he vist que hi havia funció relligiosa. Seyen an el chor una partida de *Ministres*, anglicans, com se suposa, i hi assistien un estol de devots. Cantaven; n'hi havia un que deya uns quants mots, i ets altres li responien. I per cert que cantaven molt bé. No he entés que deyen perquè no m'hi som acostat gayre per no fer fressa, i per no esserhi demés. Surt d'allá dins per veure s'edifici per defora, que presenta una gran severidat, i sa cúpula fa una galeria de columnes per tot lo redó, i tot está tancat de barreres de ferro, ab portells ensà i enllá per que la gent e-hi puga entrar així meteix. He vist que sortien una partida de senyors vestits de negre i ab capell de trona; m'han semblat *ministres anglicans* pe's ses seues ombres. Torn entrar dins l'esglesia; me som acostat an el chor, i demunt un faristol he vist un llibre que deya: *Litanies*. Alló que cantaven, devien esser *lletanies*.

¿Es protestants lletanics? ¿N'hi ha ni una per nat senyal dins la Biblia? Perque es protestants diuen qu'ells no admeten més que lo que du la Biblia. ¡I ara mos surten ab *lletanies*! Es una de tantes d'inconsequencies des protestants. Lo que hi ha, que's protestants som com aquell mercader que's confessava, i es confés li demaná:—*¿Que has dites mentides?* I ell va respondre:—*Fare, jo en visc!* Sí, es protestants viuen d'inconsequencies. Si fossen conseqüents ab so seu principi fonamental de que no hi ha altra regla de fe que la Sagrada Escripura, entesa així com l'Esperit Sant inspiri cada un,—com per desbaratada que siga una cosa, qualsevol pot dir que le hi inspira l'Esperit Sant, i, si es

DE TOTES ERBES

En Tynyoset

Acabatay)

I heu de creure i pensar i pensar i creure que des cap d'una temporada el Rey cau malalt. Criden es metge, aquest el se mira, li recepta, i més mal. Li tornen receptor i més mal. Criden altres metges, i com més li receptaven i més medicines prenía, pitjor estava. El pobre, com se veu perdut de tot, fa fer unes *dictes* que es qui li entenga es mal i li recepti sa medicina bona, tindrà per penyora una pera d'or que an es seu dia li porá valer sa corona, segons com ses coses prenguen.

Ja no se'n hi presentá cap de metje, perquè tots l'havien vist i havien feta quetxa. Aquí En Juanet s'entressent de ses *dictes*, i sa treu de sa faldriguera sa coa de cavall, i diu:

—*¡Val deu i cavall!* ¡O coa coeta, fé lo que saps fer! ¡Digue'm com e-lu tenc de fer per afinar es mal del Rey i endevinar sa medicina que li pot esser bona!

I tot d'una senti una veu que sortia de dins sa *coa de cavall*, i li deya:

—Pose't un vestit de metge, i veste'n a ca'l Rey. Demana que'l te deixin veure, polse'l, i dirás:—Vetassi lo qu'heu de fer: vos n'anau dins tal barranc, aont e-hi ha una colometa que dins s'enclaxa d'una penya cova quatre ous; els hi preniu, i els-e duys a una lleona que jeu dins una cova set dies de camí més enllá; si sa lleona los se menja, romandrà adormida a l'acte. I tot d'una que dormí, la monyiu, i duys sa llet que li treguen an el Senyor Rey per que la se bega a l'acte. Si la se beu, romandrà a l'acte sá i bo. —El Sr. Rey com te sentirá, dirá: Do-

nauli sa pera d'or an aqueix.—Tu la prens, i te'n vas a mudarte es vestit, i ab s'altre vestit t'asseus a sa sortida de la ciutat; i passarán ets altres dos gendres del Rey, que se'n anirán a veure si poren trobar aquella colometa. Com passarán per davant tu que dirán:—Alabat sia Deu!—tu els-e dius:

Senyors, jo sé sa colometa que cerquen i lo que han de fer per prendreli ets ous i donarlos a sa lleona que se dormi i la puguen monyir. ¿Que'm volen donar, i los duré sa llet de lleona dins un botilet? Aquells gendres del Rey te prometran molt, pero no vulgues donarlos es botilet de llet que cada un d'ells no't don es dit petit des peu endret. Tu guarda aquells dos dits ben guardats per porerlos fer servir en esser s'hora.

Vos assegur que la s'escoltá bé En Juanet an aquella veu, i que s'ho aficá dins es cervell tot alló que sa veu li havia dit de dins sa coa de cavall. Se posa un vestit de metge, nou, flamant, i se presenta tot xarpat a ca'l Rey. Demana per veure el Sr. Rey, que, com sap qu'es un metge nou, el fa entrar tot d'una, i li allarga es bras per que el pols. En Juanet el polsa, més serio qu'una patata, i des cap d'un poc diu:

—Sr. Rey, e hi ha cura per vossa Royal Magestat!

—¿I deys ver? s'esclama el Rey com sent aquestes comandacions.

—¡Veyés si seré vengut aquí per dir mentides! diu En Juanet.

—I ¿quina es sa medicina que'm pot curar? demana el Rey, badant uns uys com uns platets.

—¡Jo le hi diré, Sr. Rey! s'esclama En Juanet. Dins tal barranc e-hi ha una colometa que a s'enclaxa d'una

fort de morro i caparrut, com tants n'hi ha, negú el treurà d'aquí;—idó si es protestants haguessen aplicat a ses coses de sa Relligió aqueix principi sempre, ja faria estona qu'haurien fets mal-bè tots ets articles de la fe, no les ne quedaria ni un. De manera que, si en conserven cap, es per una inconsequència seua, perque no hi apliquen es seu principi fonamental; si professen cap principi relligiós, es lo que les queda de principis catòlics. Per aixó, si encara tenen i canten *lettanies* ets anglicans, es perque les trobaren a Inglaterra, duytes allà i conservades des catolicisme.

Trescant mon

Vist St. Pau, m'esquitx an es *General-Post-Office*, an es *Correu Principal*, qu'es un edifici que ocupa dues illetes, nou, magnífic; fas aquí ses feynes que hi tenia, i prenc es carrer *Cheapside*, aont trop un parey d'esglésies protestants, ben magretes; guayt dins *Guildhall*, preciós edifici ogival, que sembla una església i es una *Escola de Belles Arts* ab un museu i tot de pintures; pas després per davant es *Banc d'Inglaterra*, qu'es un edifici més magestuós que's des *Banc de França* a París, i p'es carrer del *Rey Guillem (King William Street)*, surt demunt es *Pont de Londres (London bridge)*: es Tàmesis presenta un cop de vista grandió, ple de vapors i barques de tot pelatge, ab ses voretes coronades d'edificis grandiosos. M'afic per *Lower Thames street*, ple de carratots carregats de caixons i p'en-terra caixes de peix que'l posen ab gel. Es un carrer brut de tot, i sa gent que hi capleva que no van gens nets. Lo que no feyen gens cara de facinerosos. Sa gent de Londres en general fan cara de bons pitots. Jo les me mirava per veure si n'hi hauria cap que fes mala cara, i no n'he afinat cap. Ab tot i aixó, per amor de sa brutorota que hi havia, en som fuyt.

Sa Torre de Londres

Torn trobar unes quantes esglésies protestants més, ben magrates

penya coa quatre ous, i set dies de camí més enllà e-hi una lleona qui alleta, i qualsevol que s'hi acostava, sia animal o persona, va a parar dins sa seua butza. Es ab sa llet d'aqueixa lleona que s'ha de curar Vossa Royal Magestat.

—Pero ¿com l'han de monyir, diu el Rey, si se menja tothom que s'hi acost?

—Aquí está es ré! diu En Juanet. E-hi ha un remey per monyir aqueixa lleona: ferli arribar aquells quatre ous, ella quedara adormida a l'acte, i llavó qui's-vuya la pora monyir, es més descansat del mon.

—Pero ¿i qui es capaç, diu el Rey, d'anar a donar aquells ous de sa colometa a sa lleona, que ella no se mengi ets ous i es qui les hi durá?

—Aquí está sa dificultat! diu En Juanet. Pero aixó no es alou meu. A mi, com a metge, m'estableix dir es remey que hi ha per decantar sa malellia. Ara Vossa Royal Magestat se fassa dur aqueix remey, si es que se vol curar.

—El Sr. Metge té raó, s'esclama el Rey, tot confús i apurat perque no sabia com besquetjarse aquella llet de lleona.

Crida es seus dos gendres i los diu: —Ara es s'hora de guanyar sa corona. Es qui me duga sa llet d'aqueixa lleona, sa corona será per ell.

I es dos gendres no tengueren altre remey que prendre ets atapins cap a cercar aquella ditxosa llet de lleona.

Mentres tan En Juanet havia buyat. Se'n va un hostal, se muda es ves-

també, fins qu'arrip devant sa famosa *Torre de Londres*, qu'es un castell antic que's conserva allà, rodat de vall i de dobla murada, poligonal, ab torres redones an es cornalons. Dens es grandíssim, basta dir que té denou torres que'l volten i llavó dues a's mitx; e-hi ha l'església de *St. Pere* i separada d'aqueixa sa *capella de St. Juan* una, *casa p'el Rey*, estatge pe's tropes i pe' s'oficialitat, i un gran refetor (*Banquetinghall*). Dins aqueix castell se conserven ses *Joyes de la Corona*, estimades a 3.000.000 de lliures esterlines, aixó es, 75.000.000 de pessetes, com qui no diu res, tancat tot aixó, com se suposa, dins una caixa de ferro. També hi ha una bona col·lecció d'armes i d'armadures.

Es pont famós qui s'alsa

Aquesta torre o castell está just devora es riu. Aquí hi ha aquell pont famós, demunt el Tàmesis. Com se suposa, que té per branques dues torres ben gruixades i ben altes, unides per una galeria de 200 peus de llarc a s'altura de 142 peus demunt es llivell des riu, de torre a torre hi ha es pont de ferro de 540 peus de llarc, a 29 peus demunt es llivell des riu. Idó bé, aquest pont está fet de tal manera que deslira sa xapa p'es mitx, i cada boei alsa's cap des mitx per amunt i per amunt, ab una màquina que hi ha aposta. A-les-hores es vapors i navilis més grossos passen per entre aquelles dues torres i es dos bocins de pont adressats; i com son passats tals bucs, es bocins des pont devallen devallen i se tornen confegir com si res fos estat, i llavó en passen carros, tranvies i automòvils, es més descansats del mon. Per que sa gent puga passar sempre, e-hi ha aquella galeria de torre a torre, que fa de lo més bo.

Ab aixó s'es feta la una, hora d'anar a dinar; m'afic dins es tranvia de per devall terra, i ¿cap a ses cases falta gent!

A's cap vespre no som sortit, perque he trobat que'm basta s'eixida des demati.

tit de metge, se'n posa un de més ordinari, que no pareixia es meteix homo, i cap a sa sortida de la ciutat, per ont havien de passar es dos gendres del Rey que se'n anaven a cercar sa llet de lleona.

Al punt comparegueren, i vos assegure que hi anaven ben mostiys i morrotosos.

—¡Alabat sia Deu! diuen quant passaven per davant En Juanet, assegut a sa vorera des camí.

—Per a sempre sia alabat! respón En Juanet.

I se planta davant ells i les enfloca aquesta:

—Senyors: que'n perdonin si'm posen lo que no m'importa; pero vosses mercés fan cara d'estar molt apurats.

—I si mos vesseu de part de dins, si que hu dirieu, s'esclamen ells.

—Idó, diu En Juanet, que s'expliquin una mica, que bé poria esser que jo els-e pogués donar un remey.

Es gendres del Rey digueren:

—Aquest homo parla bé. No hi pot haver res perdut d'explicarli lo que mos passa; i mos esposam a trobar lo lo qu'anam a cercar, sensa sebre'n mé ni perdiu.

I li explicaren qu'anaven a cercar uns ous de colometa que covava dins una encletxa de tal barranc, i qu'havien de dur aquells ous a una lleona qui alletava i que se menjava tothom que veyia, i per lo meteix les s'havia de menjar a ells, i que sa lleona, si's menjava aquells ous, se dormiria, i li porien treure sa llet, qu'ells anaven

a cercar per curar el Rey de sa maldia del dimoni que'l tenia readit i acabat de tot. I lo que deyen ells:

—I ¿com hem de porer monyir noltros sa lleona, si ella, en arrambar-mos'hi, no farà més que pegar xuclada, i ja mos tendrá dins sa butza? ¡Bona casta de monyir mos do Deu! ¡Será una monyida a s'enrevés!

I deyen aixó sensa cap riaya, ab més ganes de plorar que d'altra cosa, A-les-hores En Juanet les diu:

—Senyors, jo puc dar es camí per trobar ets ous de sa colometa, donarlos a sa lleona sense que's menj vos ses mercés, i treureli tota sa llet que tenga dins es braguer.

—¿I deys ver? s'esclamen es gendres del Rey.

—¿I tant com dic ver! respón En Juanet. De manera que jo'm compromet, entre la paga com se suposa, a durlos sa llet d'aqueixa lleona, qu'es lo que a vosses mercés interessa, segons contem!

—¿I quina paga voleu? diuen es gendres del Rey.

—Ah, diu En Juanet. Poca cosa: es dit des peu endret de cadascún.

Les va venir molt de-nou an aquells qu'aquell homo justament les demanás per paga es dit petit des peu endret, fins que li digueren:

—I justament ha d'esser es dit petit que vos hem de donar?

—Justament! diu En Juanet.

—¿I no hu porien fer es diners? diuen ells. ¡Demanaune d'or, que sa vostra boca será mesura!

—Es diners, diu En Juanet, no'm tapen la vista a mi. Es es dit petit des peu endret que vuy per durlos sa llet de lleona; i, si no'l me volen donar fassen contes que no'ls he dit res. I ¡estiguen bonets! i ¡Deu! les guart de perill!

I ja va esser partit de d'allà deixantlos en porret.

—Germá, digueren es gendres del Rey, no frisseu tant: esperau una mica, que n'hem de parlar més encara! Ses coses s'arretglen conversant.

En Juanet consentí a aturarse, pero s'aguantá fort a voler es dit petit des peu endret per anarlos a dur sa llet de lleona; i es pobres gendres del Rey e-hi arribaren a allargar es coll, dient:

—Ell no hi haurá altre remey per atényer aqueixa ditxosa llet de lleona, que deixamos tayar aqueix dit. Finis finis, es es més petit de tots i es qui fa manco servici; i tant setem homos ab un dit més com ab un dit manco. I sobre tot, val més sortirne nafrats d'un dit, que si es dit i tota sa corpora ha d'anar a passar dins sa butza de sa lleona.

Dit i fet, se treuen sa sabata, se tuyen es dit petit des peu endret, i el donen an En Juanet, que's-e s'estojá an aquells dos dits ben estojats, per ferlos servir en esser s'hora.

—No res, va dir llavó. Ara vosses mercés venguen ab mi, i veurán com trobarem sa colometa qui cova ets ous dins s'encletxa des barranc; els hi prendrem, anirem a donarlos a sa lleona....

—A poc a poc! digueren es gendres del Rey: fins a sa colometa vos acompanyarem i un poc més enllá; ara a sa lleona vos hi haureu d'acostar vos tot sol. Aposta vos hem donat es dit petit des peu per no haver-moshi d'arrambar!

—E-hu farán així com voldrán, i no se queixarán de negú, diu En Juanet.

I ja son partits tots tres cap an aquell barranc. Camina caminarás, e-hi arriben; En Juanet mira una mica arreu, i

al punt afina s'encletxa aont se colometa covava ets ous. S'hi acostava, sa colometa futx, ell aplega es quatre ous; i de d'allá cap a sa lleona.

Es gendres del Rey varen dir:

—Vos acompanyarem sis dies, i llavó posarem forqueta, esperant que torneu ab sa llet de lleona.

—Conformé! diu En Juanet.

El seguiren es sis dies, camina caminarás; i es dia que feya set, el deixen; En Juanet camina un altre dia, fins que's troba davant sa cova de sa lleona que alletava es leonets. Com se veu En Juanet davant, ja s'hi anava a abordar; pero En Juanet li amolla es quatre ous de sa colometa, que prenen sa fua p'es cap-avall que feya sa cova, redolant redolant cap a sa lleona, que li vengué molt de nou veure aquells ous redolar cap a ella. Encara no li foren devora, com els ensuma, troba que fan bona olor, i ab una xuclada les s'engoleix. ¿Que me'n direu? Ell encara no li foren dins sa butza, com romangué adormida com un tronc. En Juanet, ja hi crec, s'hi aborda tot d'una, i ¡hala a monyirla! Muny qui muny, li treu tota sa llet des braguer, n'umpl es botilet que duya; i ja li ha copat més que depressa cap an es gendres del Rey, que com el veuen ab so botilet de llet de lleona, romanen ab sos cabeys drets; no se'n porien avenir.

En Juanet els-e deixa anantse'n cap a ca-seua; i ells ¿cap an el Rey! Li presenten es botilet de llet; el Rey la se cala tota; i roman sá i bo a l'acte. I tothom bots i bots d'alegría. I es qui botava més, era el Rey, com era natural.

I ¿que fa el Rey a-les-hores? Convida tots es nobles des seu reynat, tota sa gent grossa, a dinar per donar sa corona an es qui li havien tornada sa salut, que ja la tenia per perduda.

Es dia senyalat compareixen a dinar tots es nobles, tota sa gent grossa; pero també hi comparagué En Juanet, ben vestit així meteix, pero sensa demostrar-se ab res. I duya ben estojat aquell anell d'or que'l Rey li havia donat per haverli feta gonyar sa guerra; i llavó aquella pera d'or que'l Rey li havia donada per haverli dit quina medicina li curaria es mal; i llavó es dos dits petits des peu endret des gendres del Rey.

S'asseu en taula el Rey ab tota aquella gran senyoria i En Juanet com un de tants, dinen fent tothom un bon cap de taula; i, dinat, el Rey pren la paraula, i diu:

—Ja sabeu per que vos he convidats a dinar. Es per donar sa corona an es qui la s'han guanyada, ja que jo ja comens a estar cansat de durla. Voltros meteixos direu qui es que la s'ha guanyada.

Aquí En Juanet s'alsa de sa cadira i diu:

—¿Que puc dir un mot, Sr. Rey?

El Rey el se mira, i tots ets altres senyors també, i negú el va conèixer.

—¡Veyam qui será aqueix! deya tothom, i el Rey es primer.

A la fi el Rey contesta:

—¿Si que pots dir aqueix mot! ¿Quin es ell?

—Es mot que tenc que dir, diu En Juanet, es que trop que sa corona de Vossa Royal Magestat som jo qui la m'he guanyada!

Tothom romangué esglayat, com sentiren alló, i el Rey més que tots, fins que a la fi s'esclama:

—¿Que vol dir ets tu qui la t'has guanyada? I ¿quines proves pots donar d'aqueixes paraules tan atrevides?

—Prou que les hi donare a ses pro-

res, s'esclama En Juanet. Fassa la bondat d'escoltar una mica. ¿No tenia Vossa Reyat Majestat una guerra que en via neguna poria acabar?

—Si qu'es ver! diu el Rey.

—¿No va donar Vossa Reyat Majestat un anell d'or an es qui li va fer acabar aquella guerra?

—Si qu'es ver! diu el Rey.

—Idò vetassi s'anell d'or.

El dona an el Rey, el Rey el se mira, i el se torna mirar, i s'esclama:

—¿Si que hu es s'anell d'or que vatx donar an es qui feu acabar aquella guerra!

—Idò bono, diu En Juanet. ¿No estava Vossa Reyat Majestat rendit d'una gran malaltia, que cap metge le hi havia sabuda decantar?

—Si qu'es ben ver! diu el Rey.

—¿No va donar Vossa Reyat Majestat una pera d'or an es metge que li va dir quina medicina el curaria, sa llet de lleona?

—Si qu'es ver! diu el Rey.

—Idò vetassi sa pera d'or! diu En Juanet.

El Rey la se mira i la se torna mirar, i a la fi diu:

—Si que hu es aquella pera d'or.

Aquí es dos gendres del Rey s'alsen de sa cadira, i diuen:

—A poc a poc! Tot aixó que diu aqueix homo será ver; pero més ver es que noltros forem qui anárem a dur sa llet de lleona, qu' es lo que curá Vossa Reyat Majestat!

—Si qu' es ver! diu el Rey.

—A poc a poc! diu En Juanet. Es qui va trobar ets ous de sa colometa i va monyir sa lleona i li va treure sa llet, vatx esser jo. I sa prova es que, aqueys senyors se varen haver de tayar cadascun es dit petit des peu endret i donarlo'm per que jo anás a prendre ets ous a sa colometa i donarlos a sa lleona, i monyir sa lleona i durlos sa llet. I per que vegem qu' es així com dic, vataquí es dos dits petits des peu endret d'aqueys senyors.

I els-e presenta an el Rey, que feu treure sa sabata an es seus gendres, i tothom va haver de veure que a un i a altre els-e mancava aquell dit an es peu endret i que es qu'En Juanet presentava, eren es meteixos dits que mancaven an aquells peus.

Es gendres del Rey varen romandre morts; se posaren sa sabata i se'n anaren tirant llamps i pestes.

Tothom i el Rey es primer va dir:

—¿No hi ha remey; sa corona es d'aquest!

En Juanet havia menada sa dona, Na Catalina, sa fia derrera del Rey, i la tenia a una casa d'allà devora, i va dir:

—Senyor, se conté veritat que som jo qui m'he guanyada sa Corona?

—Si qu'es ver que la t'has guanyada, i qu'es teua, diu el Rey.

—Ido tenga la bondat, diu En Juanet, d'esperar un moment, i jo aniré ab una correguda a menar sa meua dona, veyam si la coneixerá.

—Veshil li diu el Rey.

El Rey n'estava com un beneyt, i tots ets altres senyors que hi havia també, de tot alló d'En Juanet.

—Pero ¿qui será aquest jove tan desxondit i tan galanxo? ¿Qui será sa seua dona? ¡Veyam qui será!

Ab aixó En Juanet ja torna ab Na Catalina, vestits ell i ella just així com anaven quant el Rey les trobá dins aquell bosc an es portal d'aquell palau.

Ell i ella no s'aturaren fins que foren just devant el Rey, s'agenoyen an es seus peus, i Na Catalina diu:

—¿Que me don sa má a besar, mon pare! Li demán perdó si el vatx agraviar ab so tirar sa bolla d'or an En Cabayera d'or., En Juanet, es meu homo qu'es aquí present.

El Rey com sent alló, les se mirá bé a tots dos, i a la fi els-e coneix, i els abraça rompent en plors, i lo meteix va fer la Reyna, i tots es nobles de la Cort les donaren mil enhores-bones, i tothom content i alegre.

El Rey les doná sa corona, se feren unes festes orbes que duraren set dies, i visqueren anys i més anys ab sana pau i coneordia ells ab ells i ab tots es seus vassalls; i encara deuen esser vius, si no son morts.

I al cel mos vegem tots plegats.

JORDI DES RECÓ

Londres, 24 de matx, 1912.

A Mestre Biel de la Mel

Trobatme a Paris, m'arribaren noves de que aquest revel-ler havia publicat demunt es paperot de Barcelona *L'Esquella de la Torratxa*, dia 3 de matx, un article contra mi; i trobatme ja a Londres m'enviaren es número de *s'Animalot Pudent* que copia tal article. El vatx lletgir, i me va fer oy. Se veu que *Mestre Biel* está tot cremat perque sa Diputació de Barcelona i *s'Institut d'Estudis Catalans*, en lloc de ferlo a ell de dit *Institut i President de sa Secció Filològica* des meteix *Institut*, m'hi feren a mi; i diu que jo no servese per tals càrrecs i que ni tenc estil ni un fofil mort. ¿Que li han de dir a un torre-pipes que mos surt ab tals neus? Es per mi una gloria que a *Mestre Biel* no li agradin es meus escrits. Si jo no escrie per donarli gust, sino per tot lo contrari de lo qu'ell voldria.—Per lo demés, es molt... original aixó de que *Mestre Biel*, després de prop de dos anys de dur-se'n *venlim* de LA AURORA, haja esperat per atacarme, que jo no fos a Mallorca ni a Espanya, sino molts de centenars de llegos lluny.—En quant a lo que diu que jo no publicaré es *Diccionari de la llengua catalana*, lo únic que li contest per ara es que 'l deffiy a que trega un *Diccionari catalá* que dugue tantes de paraules com jo ab sos meus mil i tants de col·laboradors hem arribades a aplegar dins sa nostra *Calaixera*. Si Deu no 'm dona vida per arribar a publicar es *Diccionari*, deixaré al manco un tresor de paraules reunides de sa nostra llengua molt més gros que 's que duen tots es diccionaris catalans, mallorquins i valencians publicats fins avuy. Aquest tresor no es cap cosa qu' haja de venir; ja es un fet real i positiu; está estojat dins sa nostra *Calaixera*, que pot veure i examinar d'aprop qualsevol que hu demán.

Per acabar, diré qu'es molt significatiu que *s'Animalot Pudent* fassa sa causa de *Mestre Biel*. Aixó demostra fins aont es devallat es prestigi de *Mestre Biel*. Per part meua, que segueisca defensantlo *s'Animalot Pudent*.

Londres, 29 matx, 912.

Pe' s' «Obrer Balear»

Aqueix paperot segueix posant articles sobre *Lujuria Clerical*, farsits de mentides i d'infamies contra l'Esglesia i es seus Ministres. Noltros desde es primer dia les hi refutárem tots, envidantlo a discutir ab proves, ab fets, no ab mentides i calumnies, sobre qualsevol des punts que tocava. May ha asceptat es nostro envit, sino qu'ha seguit acaramulant mentides i calumnies ses més desenfreides i ab tota sa poca alatxa d'un mentider reconsegurat; i no sols aixó, sino que sovint diu que's meteixos capellans no gosen contestarli perque veuen qu'ell té rao. ¿Qui son aqueys capellans? ¿Que no es capaç de citar-ne cap? Ment tan alt com es, es paperot socialista dient aqueixes coses.—I allá suposa qu'un temps era permés es matrimoni an es capellans i que Lleó IX i Gregori VII les ho prohibiren;

i un cop dona per bo que 's sacerdots se poguessen casar, i un cop e-hu dona per molt dolent; i repeteix i torna repetir que 's papes eren es primers que escandalisaven contra el sisè manament. Tot aixó es fals, i s' *Obrer Balear* no es estat capaç de presentarnos cap prova valedora de res d'aixó. Ja may ha permés l'Esglesia que 's seus sacerdots se casassen; i els papes Lleó IX i Gregori VII no feren més que mantenir i fer observar ses lleys de l'Esglesia desde 's primers sigles sobre continencia clerical.—I repetim una vegada més: lo salat es que 's socialistes, partidaris de *s' amor lliure*, a punt de ca i de gorá, ara mos surten tot escandalisats perque an es sigle XI e-hi havia sacerdots que no vivien en punt a castedat així com Deu i l'Esglesia manaven, perque feyen lo que es socialistes diuen que s'ha de fer, i no sols e-hu diuen, sino que hu fan: *s' amor lliure* a punt de ca i de gorá.—I a un des darrers números es paperot socialista du sa seua... *frescura* fins a s'estrem d'indicar que St. Bernat defensava es matrimoni des capellans. Es fals i mentida que St. Bernat may fes tal infamia.—Ab mentiders tan desenfreits com s' *Obrer Balear* e-hi fa mal discutir: ses seues armes son sa calumnia i sa mala fe. ¡Miserable! ¡malanat! ¡Gran poca cosal!

Altre pic En Juan Monserrat Lluchmajorenc

Fa un parey de setmanes qu'aquest elet de Lluchmajor, després d'haver hagut d'estar boca closa durant mesos i mesos que li hem ablanides ses costelles, rebatentli es mil desbarats qu'havia dits sobre sa moralitat d'alguns sants y d'altres persones respectables, d'ont pretenia treure eil que sa moral catòlica es sa pitjor de totes; després de tants de mcso de no haver mos pogut contestar ni mitja paraula a tantes de coses com li hem dites fentli menjar més pols que no hi ha d'estiu a totes ses carreteres de Mallorca;—ara mos surt de bell nou demunt es paperot socialista tirant virollades i bisties contra sa fe i sa cristiandat des nostros pares, i per lo meteix des seus; perque es segur que, si no son pare i sa mare, al manco es seus avis o rebesavis, eren bons catòlics, d'aquells qu' ell tracta de ridiculisar. Així son es socialistes; fips desnaturalisats qu'escupen a sa cara des qui les posaren an el mon. ¿I no vos convendría més, jo Mestre Juan Monserrat lluchmajorenc! en lloc d'anar a insultar es vostros antepassats, dir arrieses sobre aquella socialista mellenga i aquell socialista assoleyat que corrien la gandayna s'altre dia per Mallorca, escampant aufaus p'es socialistes biduins;—¿no vos valdría més provar de contestar a s'enfilay d'articles que desde la primeria de desembre fins devers es bril publicárem contra vos? ¡Se veu ben bé qu'aquest carabassot vostro es com aquelles pipes retudes que no tiren!

J ara escoltau

EN VERA-VEU

I

Més sobre es republicans de Sóller

Segons mos conten de Sóller, an es mitin que ferén es republicans d'allá, es diumenge posterior a sa gran Assamblea Mariana, que s'hi celebrá am prou disgust d'ells, se predicá desafortadament contra sa confessió i contra sa Monarquia, es dir, contra l'Esglesia i contra es régim monárquic. No té res d'estrany una cosa i altra: no'n té que cridassen contra es Sagrament de sa Penitencia, per alló de que es republicans i tots ets anticlericals sempre no criden més que contra tota bona idea, contra tota costum sana, contra tot principi de moralitat, contra tot lo que fa olor de Catolicisme, contra tot lo que se referesca a altars i a capellans: i com sa confessió es cosa molt bona, boníssima, basta i prou Cristo instituis tal Sagrament per salvar ets homos de caigudes,

casí diriem, inevitables... Tampoc ha d'estranyar que atacassen es régim monárquic: perque, republicans com son, tant si tenen proves com no, lo que los interessa es fer odiosa sa Monarquia, pintarla despótica, arbitraria i tiránica, anti-popular, etc. ¡Com si una República no puga esser aixó, i encara! ¡Com si ses Repúbliques que coneixem i ells tant exalten no sien casi totes aixó i encara més! —Mos diuen també qu'un d'ets oradors mitineses felicitá ses dones de Sóller qui ja no's confessen. ¡Ves, de qui parlava! de quatre dones ses més esquinades, segons diuen, deses qui no poren passar pes carrer, que no les senyalin am so dit!— ¡Sobre tot! Ja poreu dir que té molta d'ignorancia (o tol-lerancia!) aquell diari, no deym quin, qui deya ama molta seriedad que «sa concurrencia a tals reunions era escullida»! ¿Escullida concurrencia? ¡Vaja una injuria per sa feremalla des poble de Sóller! Lo més baix de Sóller es «escullida concurrencia»? Veyam, digau, republicans de Sóller: ¿qui son tantes *distinguides dames i senyoretas* qu'assistiren i assisteixen an es vostros mitins? ¿Mos ne volem citar una qu'es una de dama de la distingida societat sollerica que's rebaixá, i se rebaixá a assistir a reunions tan... antirreligioses? Ell si n'hi havia una dotzena de dones an es mitin, es dia que deym, unes hi eren anades per mala sana curiositat, altres eren esposas de republicans tan dolentes com ells, i ses demés eren ses dones de més duptosa moralitat que hi ha dins Sóller, pero que tenen sa ventura de no esserho solleriques, sino esternes duytes allá... per mala sort!

I reunions d'aquestes, digau, senyors republicans de Sóller: ¿quines alabanses mereixen? Cap, absolutament.

II

Qué fa França devant s'anarquia i es socialisme?

L'altre dia se presentá a sa Cambra francesa un projecte de Lley encaminat a s'establiment de traves per sa propaganda socialista i anarquista.

Aixó demostra qu'es pobles, per molt qu'hajen devallat an es lliwell de sa barbarie, tenen sempre's bon instint de conservació: per lo qual, en mitx de la desenfrenada llibertat que reyna dins a la vengada república gran, perque sa de Portugal es sa petita, ets anticlericals francesos se veuen instintivament obligats esser traidors a la seua llógica, a caure en manifiesta contradicció demanant un aturay a ses idees disolvents que fins ara han predicat i han vist que produeixen tan deplorables efectes.

Si tota propaganda es lícita, com diuen ets anticlericals francesos—i ets espanyols avansats també—¿per qué privar a un homo d'emitter es pensament? I si ara hu regoneixen lo que deym noltros sempre, que hi ha propagandes funestes i abominables, ¿per qué no tenen sa franquesa de proclamar sa seua illicitut?

Aquestes contradiccions republicanes son per convèncer es més beneyts de que sa llibertat que tant prediquen ells es s'encarnació de totes ses iniquitats i contradiccions.

Gracies que al manco llavó hu coneixen que s'impunitat de sa propaganda que han predicada es un gran mal, i gracies que se'ls ocorre castigar i castigar ben fort aquells qui, en bona llógica, no han fet més que practicar lo que los havien sentit dir a ells meteixos—que l'us des revólver de sa dinamita, des robo son lícits—¡gracies, empero, sobretot, si hu consequeixen an aixó, aturar tal plaga socialista-anarquista qu'entra per tots es pobles.

III

N'Azzati i En Lerroux

Se son separats. Es meteixos radicals no acaben de creurehu. En Lerroux i N'Azzati, N'Azzati i En Lerroux, dos estornells qui se completaven un a l'altre, are no's poren veure.

Lo qu'es qu'En Lerroux no pert gayre. ¿Qué li importa N'Azzati? En criará

d'altres d'Azzatis; a ses seues kábiles barcelonines té molta materia prima, molts de sogueus de ses meteixes condicions des diputat estranger. Qui hi perdrá será aquest: ja vendran dies que plorará sa felicitat perduda.

¿Causes de tal separació? Negú les sap certes. Lo qu'és diu es lo sigüent: En Lerroux ha dit a Barcelona i Saragossa que es un gran revolucionari, que sa seua curolla son ses barricades (de sa Setmana trágica), i que de no haverho demostrat pràcticament ne té gran pena (¡gran alegría, dic jo!). Idó bé: En Lerroux, aquest estíu volia organitzar, no a Espanya, sino a Italia) un moviment de revolució, i per dirigirlo pensá que l'indicat era N'Azzati, qu'és italiá de Nápolis i gran radical. Pero el *viu* no ha anat de moviments, no ha volgut obeir En Lerroux. I aquí hi ha haguda sa separació, es disgust!—Ara, ¿sabeu es motius per que N'Azzati no ha anat de brou? Son prou convincents: primer, per no passar contes am sa policia d'allá, perque está mal vist ab ella (mala senya); i segón, per patriotisme. Ben fet! Gracies qu'un pic en l'any acerti es diputat estranger: al manco té viu es sentiment de patria. Lo que en Lerroux no'l té l'ha perdut la estona; En Lerroux es es caporal de *los sin patria* i per aixó no ha comprés com un radical de sa talla de N'Azzati no vulga fer a Italia lo qu'ell fa i fa fer a Barcelona, a Valencia i per tota Espanya.

Ara, en quant a divisions de radicals grossos i republicans de tot peatge, tanques en venguen: com més, millor.

IV

Devuyt suplicatoris

Devuyt suplicatoris ha concedit es Congrés, devuyt lleccencies per que sia processat es difamador i blasfemador N'Azzati Descalzi.

I no es gent clerical qui ha demanat tals processos; es un republicá de Valencia qui no s'ha volgut doblegar an es caciquisme radical des diputat estranger, i per aixó el du a la barra. Qui, per parlar i venjarse contra s'actitut noble d'aqueix republicá, no empra més arma que sa injuria, pero s'injuria més descarada, es just que li fassen ses pessigoyes endins, que li donia es cástic que s'ha ben merecut, ¡No'n faltaria altra!...

En no esser que ses Corts inventin encara una fórmula nova per salvar aqueys diputats desenfreits qui s'atreveixen a dir qualsevol cosa, no-més perque tenen s'inmunitat parlamentarial ja sería de veure aquesta! ¡An a quin grau més baix deval·laria es sentit comú des nostros representants!

V

¿Qu'és mal social o cultura?

En manco de dos dies se registraren a Valencia, sa setmana passada, devers sis crims des més horribles.

¿Es civilitació? ¿Son actes de cultura? E-hi ha qui s'ho pensa seriament an aixó. Es diaris republicans d'aquella ciutat, com més crims se cometen, alaben una cosa fora mida sa cultura que duen ses conquestes modernes i as meteix temps posen tots es seus esforços en conseguir

que tals crims no sien castigats. Aqueys paperots fan s'apologia, sa defensa des fets més selvatges, convensuts de que si ses autoridats los van ajuda am sa tolerancia, comportant tota barbaritat, tendrán lo que volen, i en poc temps veurán l'Espanya feta un tros de l'África. De manera que per aqueys paperots tants de crims no signifiquen res: no son fruys de matonisme, d'anarquisme, de republicanisme revolucionari.

¿Cultura, eh? ¿civilitació?

VI

Sa llibertat segons es republicans

En voleu una, de tantes mostres de llibertat republicana, d'aquesta llibertat qu'ells tant prediquen i diuen que son es practicadors més feets, d'aquesta llibertat qu'ells diuen qu'ha de salvar es pobles i es sa senyal de sa seua bandera? Idó llegiu, qu'és fresc encara.—Segons un diari de Barcelona, foren espulsats sa setmana passada del Ateneu Radical d'aquesta ciutat dotze socis: primera raó, perque s'atreveixen a dir que no estaven conformes am lo qu'En Lerroux havia predicat a Saragossa; i segona raó, perque trobaren que dir a sa conducta un poc duptosa d'altres socis des meteix Ateneu.

¿Sembla mentida qu'uns republicans es més amics i reelamadors i entusiastes de sa llibertat, com son es deixebles sogueus d'En Lerroux, no puguin tenir una mica de santa llibertat per censurar una frases i una conducta, ¡Anulos a entendre!

VII

D'uns articles de «El Ideal»

Los va publicant aquest setmanari republicá sobre lo que será i lo que farà sa República en pic qu'entri a Espanya,—que no entrarà may, com poreu suposar—i, com es natural, diu que tot aixó de proteccionisme a sa religió Católica, presupost de culte i clero, escola cristiana, matrimoni canónic, registre esglesiástic, cementeri católic, tot aixó i altres erbes se'n anirà per avall. Es bo que mos ho diguen per endavant tot aixó, per que així porem assegurar lo qu'ha d'esser sa nostra futura República i per lo que son ses Repúbliques de França i de Portugal: un desgavell, un desorde, una tiranía, un despotisme, un llibertinatge en tots es sentits, en lo económic, en lo polític i en lo religiós. De manera que si sa nostra República ha d'esser lo que son ses dues veynades, digau qu'es republicans espanyols tenen molt bon gust. ¡Tot los sia enhorabonal!

VIII

Lo que du sa democracia anti-cristiana

Tots ets entusiastes de sa revolució francesa, es dir, ets entusiastes de s'imperi de s'anarquía, creyen, probablement de mala fe, que, allunyants'obrer de l'Esglesia Católica s'inauguraria una interminable época de justicia-de fraternitat i d'abundancia de pa

pes pobres: i ha succedit tot lo contrari. Es pa manca a moltes de cases, a més cases que primer, manca justicia; i sa fraternitat es de cada dia més irrisoria, més impracticada, més desconeguda pe'ets homos.

Aquest fet es innegable: radicals, anticlericals, socialistes hu confessen amb amargura: que se predica democracia i govern des poble, llibertat des proletari, desposseiment des ric pes pobre explotat; i a pesar de tanta prèdica, ni ve'es desposseiment ni sa llibertat, ni tal govern, ni tal democracia.

Qualsevol obrer qui pensi una mica per conte propi e-hu veurá que a pesar de tanta democracia i tanta civilitació anti-cristiana, may en l'història de les nacions s'havien registrats com ara tantes arbitrariedats, tantes injusticies, tants d'odis, tantes avaricies, tanta lluyta fratricida.

¿qui'n té sa culpa? ¿De quin camp ve tanta anarquía social?... ¡Lo que du sa democracia anti-cristiana!

IX

¿De qui parla es paperot socialista?

Li pega dissapte passat contra es sindicalisme revolucionari, contra aqueys socialistes avansats, contra ets anarquistes qui donen es nom de sindicalisme revolucionari a sa declaració repentina de vagues, a s'us des sabotatge, a sa violencia, a sa declaració de sa vaga general a tot'hora i per qualsevol motiu. Diu qu'aixó da sindicalisme revolucionari es una «suma de desbarats», suma «que tantes i tan colossals derrotes ha causat an es proletari»; i, acaba demanantlos an es sindicalistes que se diguen lo que vulguen, pero may «revolucionaris, si no volen desacreditar aquesta paraula aixi com abans desacreditaren ses idees i es procediments qu'ara volen tornar a practicar, amagats darrera aquesta nova etiqueta.»

Se coneix que tenen por es socialistes, se coneix que troben que no los convé que hi haja qui professi ses meteixes idees qu'ells, pero am més atreviment i més ayre de revolució i color de sane qu'ells. Lo que deuen dir: «No mos convé parlar tan clar an ets obrers mallorquins; si parlam de revolució i foe i destrucció, no mos seguirán; encara no están preparats per rebre idees tan fortes i ja vendrá tot aixó; ells es sindicalistes no mos guanyen amb odi an es rics i an es capellans i a s'Estat, empero... esperem i ja vendrá es dia en que parlarem fort.»

Qui no's-e coneix an es socialistes...

I ara preguntam: s'Obrer Balear ¿que deu parlar contra *El Rayo*? es paperot sindicalista de ciutat?

X

S'«Animalot Pudent» com sempre

Segueix aquest paperot, com cada dissapte, per camí escabros, bordetjant sa indecencia, i tirant cosses, sense fonament raonable, contra ses persones esglesiástiques. Per aixó no li contestam cada dissapte; perque no es posible contestar a tot aquell qui, am noticies escampades i sense aferray, ademés de no esser certes, llavó tix fets que no son ni poren esser succets talment com ell diu, i posa mala voluntat i malicia allá no n'ht ha ni n'hi pot haver haguda.

Encara qu'aixó no es estrany: es sa feyna qu'ha feta sempre s'«Animalot Pudent».

XI

S'«Animalot Pudent» i En Monserrat

Ell pareix qu'ara el defensa an aqueix Mestre improvisat de s'Escola socialista de Lluchmajor ni més ni pus que s'«Animalot Pudent». ¡Quina cosa més acertada! Dos qui se completan mútuament, dos qui be poren anar junts, dos qui s'enten, sería estrany que no se trobassen: perque no es ver alló que diu que se cerquen quant se semblen?

Idó dissapte passat, un d'aqueys dos: li pega, dalt s'Obrer Balear, contra es catòlics,—mentint a les totes com se supra—diguent que noltros es catòlics «insultam, mentim i desbarram» i bramam desafortadament; guaits de bestialitat» contra aquells dos socialistes turistes qui feren una volta per Mallorca, contra «En Toribio i Na Toribia», com diu graciosaament *Un Amic Lleal* de Lluchmajor (I ara que deym aixó rebí s'«Amic Lleal» sa nostra enhorabona per lo be que hu fa, maldament no'l conequem ni poc ni molt.)

S'altre l'empren a favor de Mestre Juan Monserrat, i jugant desearadament am ses paraules i desfressant ses coses am prou estudi, per no caure baix des Códic civil, fa befa indigna de persones respectabilissimes d'aquell poble.

¿No es ver que es Mestre ex-sabater i s'«Animalot Pudent» poren viure plegats? Com tots dos son afectats de mentir i de escriure contracatólics i contra capellans; com están a un meteix nivell d'odi a l'Esglesia i an es seus Ministres....

¿Qu'és de ver que no se cerquen fins que se semblen!

XII

Es socialistes de Bélgica derrotats

¿Quina derrota més vergonyosa se'n han duyta es pobres socialistes de Bélgica!—Diumenge passat se feren ses eleccions generals. Es catòlics, qu'allá hi governen admirablement bé, ja fa vint i vuyt anys, tenien derrerament a sa Cambra popular 6 vots de majoria, una majoria, com se veu, bastant petita. Per aixó es socialistes, junts am sos liberals, no hi cabien d'alegria perque veyen cert i segur que safalcarien es catòlics i pujarien aa es Poder i durien sa pau, sa felicitat, es progrés, sa llibertat completa an el país (¡Com si a Bélgica no l'haja feta gran i polenta en tots sentits aquest Govern católic que durant 28 anys está an es Poder!) Empero ells han perdut ignominiosament; i es catòlics han gonyat. I no sols es catòlics conserven es sis vots de majoria, sino qu'han obtingut 10 vots més; per tant an es socialistes, junts am sos liberals, los guanyen es catòlics de 16 vots! ¿Idó? ¡Ja hi deuen anar cova baixa aqueys criats d'En Barrufet! ¡Haver perdut es Poder, que per ells eren faves contades, bona desgracia! Se veu que es sistema de terrorisme i de perturbacions i de Revolució social qu'es Socialisme predica, no agrada gens a Bélgica; se veu que sa majoria de Bélgica encara té seny.

¿I com ha d'agradar que's socialistes ara s'esbravin am revoltes, vagues, tirs i incendis sa rabia de sa seua derrota? No tenui dret, socialistes del dimoni, a fer aquestes coses i manco essent voltros es qui predicau més tolerancia, més democracia; no'n tenui de dret, sou inconsequents.

De manera que, ¡socialistes! tot vos sia enhorabona.

Vida socialista

Capta pel *senyor don Pau Iglesias*

Continúa uberta dalt s'«Obrero Balear» sa suscripció «pes gastos que ocasiona es Diputat socialista», sobre tot durant es mesos que ses Corts espanyoles están tancades i qu'és Diputats s'han d'estar arreconats a ca-seua.

Aquesta «sangria» no ha produít fins aquí més que 39 pessetes i busques. ¡Hala, socialistetxos de Mallorca, desxondiuvos, monyiu pessetes i pessetes aquí. ¡Que no veys qu'aixó no basta per un caixal?

¿No vos oblideu que el «senyor don» Pau Iglesias es una de ses víctimes de sa política canalejista més de planyer (!!!).

SA.LLIBERTAT SOCIALISTA

Diu es Socialisme:

—Obrer, sa llibertat es sa teua ditxa: i no tendrás llibertat, si no te fas socialista.

Una demostració d'aixó. S'obrer s'es fet socialista, i, quant ve es dia de casarse, s'envá a l'Esglesia.

—¡Uey! atura't aquí, traidor! diu es Socialisme.

—Pero no dius que tene llibertat?

—Si, empero no per casarte a l'Esglesia... ¡traidor!

—¿O es que no pos en práctica una llibertat?

—Es ver que la hi poses en práctica; empero es una llibertat que es Socialisme ha prohibida.

—Ah!...

En temps d'eleccions, s'obrer vota p'es candidal que més li agrada a ell, pero no an es Socialisme.

—¡Traidor!

—Pero ¿i que no tene jo llibertat?

—Si, que'n tens: pero no per fer lo que't dona la gana, sino per fer lo que noltros volem.

—Ah!...

Es un dia en que's declara una vaga, i s'obrer continua trebayant, en virtut de sa mal-entesa llibertat des trebay.

—¡Traidor!

—Pero ¿i sa llibertat?

—Ets un imbecil; has de fer lo que te mana es Comité, sa junta de sa vaga; sino, deixarás de tenir llibertat.

—Ah!... ¡Quina casta de llibertat sa socialistal!